

ACT | App Association'ın Dijital Platformlar ve Rekabet Konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisine Önerileri

3 Haziran 2024

I. İlgi Beyanı

ACT | App Association, Türkiye Büyük Millet Meclisine dijital platformlar ve rekabet politikası önerileri konusundaki değerlendirmelerinde yardımcı olmak üzere görüş ve önerilerini sunmak için bu yazıyı yazmaktadır.

ACT | App Association, hem Türkiye'de hem de dünyanın dört bir yanında bulunan binlerce küçük işletme uygulama geliştiricisini ve bağlantılı cihaz şirketlerini temsil etmektedir. Bu şirketler dünya çapında 58,45 trilyon ₺'den fazla değere sahip küresel bir uygulama ekonomisine yön vermektedir ve milyonlarca istihdamdan sorumludur.¹ App Association üyeleri tüketici ve kurumsal kullanım durumlarında yeni verimlilikler sunan yenilikçi çözümler yaratmak için akıllı cihazların bağlanabilirliğinden yararlanmakta ve işlerini büyütmek ve yeni işler yaratmak amacıyla platform düzenlemelerine yönelik öngörülebilir ve adil bir yaklaşıma güvenmektedir; bu nedenle çevrim içi aracılık platformlarına ilişkin soruşturmalar bizi doğrudan ilgilendirmektedir ve görüşlerimizin Türk politika belirleyiciler tarafından dikkatle değerlendirilmesini talep ediyoruz.

App Association'ın yorumları aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

I. İlgi Beyanı	1
II. Yönetici Özeti	2
III. ACT'nin Genel Görüş ve Önerileri Mobil Uygulama Ekosistemi Rekabetinde App Association.....	4
a. Geliştiriciler Platformlardan Önce Yazılımı Nasıl Dağıtıyordu?	4
b. Platformların Yazılım Dağıtımına Etkisi: Bir Ekosistemin Çalışmasını Sağlayan Nedir?...5	
c. Mobil Uygulama Ekonomisi Rekabet Gücünün, Büyümenin ve İstihdam Yaratımın Önem İşaretlerini Gösteriyor	6
d. Rekabet Hukukunun Yazılım Platformlarına Uygulanabilirliği: İki Taraflı Pazar Analizi ..6	
i. Yazılım Platformları ve Pazar Tanımları	6
ii. Yazılım Dağıtım Platformları, Pazar Gücü ve Tekel Gücü	8

¹ <https://actonline.org/global-appcon22-competition-and-privacy/>.

iii. Pazarın Yazılım Tarafı	9
iv. Pazarın Geliştirici Hizmetleri Tarafı	10
e. Küçük İşletme Uygulama Geliştiricileri için Tüketici Güveninin Oluşturulması ve Sürdürülmesinde Platformların Rolü	12
i. Siber Güvenlik ve Gizlilik, Korsanlık, Veri Yönetilebilirliği ve Geçiş Konularında Platformların Rolü	12
ii. Korsanlıkla Mücadelede Platformların Rolü	13
iii. Veri Yönetilebilirliğini ve Geçişini Desteklemede Platformların Rolü	15
iv. Veri Yönetilebilirliğini ve Geçişini Desteklemede Platformların Rolü	16
v. Zorunlu Dışarıdan Yükleme Potansiyeli ve Mobil Uygulama Ekonomisine Zararları ..	17
f. Mobil Uygulama Ekonomisinde Rekabet Sağlığının İşaretleri: Platformlar Yeni Pazarların Kapısını Açıyor	19
g. Platform Zorunluluklarının Küresel Ticaret Üzerindeki Olumsuz Etkisi	20
IV. Sonuç	26

II. Yönetici Özeti

Genel olarak App Association, Türk politika belirleyicilerin dijital platformlar bağlamında endüstriye veya sektöre özel rehberlik veya yaptırım geliştirmekten kaçınmalarını teşvik etmektedir. Politika belirleyicilerin muafiyet tanınması veya ekonominin belirli sektörlerini özel olarak hedef alması durumunda sektörler arasında farklı muamele ile ilişkili önemli riskler ve istenmeyen sonuçlar ortaya çıkacaktır. Rekabet politikası ve uygulamasına yönelik esnek, sektörden bağımsız bir yaklaşım; benzersiz ve zorlu kullanım durumlarını ele almada çok daha iyidir, uyumlu ve öngörülebilir bir yasal ve ticari ortamı teşvik eder ve tahmin edilemeyen teknolojik gelişmelerin pazara getirdiği değişikliklere daha fazla ayak uydurabilir. Uygulama ekonomisi ve "dijital platform" ve "dijital pazar" kavramı, yeni hizmetler ve ürünler kamuya sunuldukça sürekli olarak değişmektedir. Ticarete kullanılan ifadeler ile sektöre özgü değişmez kılavuzlarda kullanılan ifadeler arasındaki terminoloji farklılıkları kaçınılmaz olarak birbirlerinden ayrılacak ve antitröst yasasının tutarsız bir şekilde uygulanmasına yol açacaktır.

Aşağıda App Association, dijital platformlar ve rekabet hakkındaki görüşlerinin yanı sıra çeşitli rekabet otoriteleri tarafından gündeme getirilen belirli konulara ilişkin tepkilerini ve geri bildirimlerini sunmakta ve bunlara dikkat çekmektedir:

- Veriler günümüzün mobil uygulama ekonomisinin rekabetçi ve canlı olduğunu ve küçük işletme geliştiricilerinin Türkiye genelinde yenilik yapmasına ve istihdam yaratmasına olanak sağladığını kararlı bir şekilde göstermektedir. Küresel uygulama ekonomisi dünya genelinde 58,45 trilyon ₺'den fazla değere sahiptir ve milyonlarca istihdamdan sorumludur.² Küresel uygulama mağazası geliri, pazarlardaki güçlü rekabet nedeniyle istikrarlı bir şekilde artmaya devam ediyor.
- Türk politika belirleyiciler küçük geliştiricilerin güvendiği dijital yazılım dağıtım platformlarındaki çeşitliliğin faydalarını kabul etmelidir. Aksi takdirde Türkiye politika geliştirme sürecinde aldığı kararları yanlı hâle getirme riskiyle karşı karşıya kalır.
- Uygulama ekosistemindeki küçük işletmeler; rekabet politikasına ve bunun uygulanmasına yönelik esnek ve sektörden bağımsız bir yaklaşıma güvenmektedir. Öngörülebilir bir yasal ve ticari ortam, yenilikçilerin önceden tahmin edilemeyen teknolojik gelişmelerin pazarda yol açtığı değişiklikleri daha iyi yönlendirebilmelerini sağlar.
- Yazılım geliştirme sektörünün geçirdiği evrim ve mobil uygulama ekosistemindeki rekabet ve yeniliğin açık, nesnel göstergeleri ışığında Türk politika belirleyicileri, dijital platform ekosisteminin sağlıklı ve rekabetçi olduğu sonucuna varmalıdır ve bu ekosisteme devlet müdahalesi veya mevcut yasa ve yönetmeliklerde bu canlı ekosistemi altüst edecek değişiklikler yapılması yönündeki taleplere itibar edilmeyecektir.

App Association, Türkiye'nin tüketici ve kurumsal sektörler genelinde dijital ekonomide rekabet ve yeniliği geliştirme hedeflerini paylaşmaktadır. Küçük işletme geliştirici topluluğu adına aşağıda genel perspektifler ve tavsiyeler sunuyor ve Türk politika belirleyicilerin huzurunda önerilen çeşitli çözümlere yanıt veriyoruz.

² <https://actonline.org/global-appcon22-competition-and-privacy/>.

III. ACT'nin Genel Görüş ve Önerileri | Mobil Uygulama Ekosistemi Rekabetinde App Association

a. Geliştiriciler Platformlardan Önce Yazılımı Nasıl Dağıtıyordu?

Yazılım uygulamalarının ilk günlerinden bu yana tüketiciler ve geliştiriciler için çok şey değişti. 1990'ların başında tüketiciler yazılım satan bir mağazanın yerini bulma ve ardından bu mağazaya gitme zorluğuyla karşı karşıyaydı. İnternet bağlantısı çoğu özel konutta standart bir özellik hâline geldiğinde tüketiciler fiziksel bir mağazaya adım atmak zorunda kalmadan evlerinin rahatlığında uygulama indirmeye başladı. İnternet bağlantısının getirdiği değişikliklere rağmen kişisel bilgisayar (PC) yazılımının altın çağı yazılım geliştiricilerin uygulama geliştiricilere dönüştüğü mobil uygulama devriminin boyutu ve ölçeğiyle kıyaslandığında sönük kalmaktadır. Çevrim içi dağıtım geçiş sürecinde platformların inceleme işlevi henüz devreye girmediği için tüketiciler internetten indirilen yazılımlara genellikle güvenemiyordu.

Mobil platformların yaygınlaşmasından önce yazılım ekosistemi PC'lerde çalışıyordu ve yazılım şirketleri tüketici güvenini en baştan yaratmak da dâhil olmak üzere bir dağıtım planını bir araya getirmek zorundaydı. Bu durum genellikle bir ila iki geliştiriciden oluşan ekiplere sahip olan ilk uygulama şirketlerini ürünlerini geliştirmek, pazarlamak ve satışından faydalanmak için birçok görev üstlenmeye zorladı. Uygulama şirketlerinin sadece ürünleri için kod yazmakla kalmayıp aynı zamanda aşağıdakilerden de sorumlu olmaları gerekiyordu:

1. Herkese açık web sitelerini yönetmek,
2. Finansal işlemleri yürütmek için üçüncü tarafları işe almak,
3. Fikri mülkiyetlerini korumak için hukuk ekipleri istihdam etmek ve
4. Ürünlerine yönelik tüketici güvenini teşvik etmek ve güvence altına almak için distribütörlerle sözleşme yapmak.

Çevrim içi yazılım dağıtımının genel giderlerini yönetmek için gereken beceri birikimi genellikle küçük geliştirme şirketlerinin temel yetkinlikleri değildi ve ek adımlar uygulama geliştiricilere çok az somut fayda sağlayarak değerli zamana ve paraya mal oluyordu.

İnternet ekonomisinde önemli bir çevrim içi itibar olmadan tüketicinin anında güven duyması neredeyse imkânsızdır ve bunu elde edememek her uygulama şirketi için ölüm demektir. Peki "güven" ne anlama geliyor? Bu bağlamda güven, tüketicinin uygulamayı yüklemek ve kişisel bilgilerini bir uygulama şirketine açıklamak üzere güven gösterdiği uygulama şirketi ile tüketici arasında kurulan bir ilişkiyi ifade eder. Platformlardan önce yazılım geliştiricileri güven bariyerini aşmak için ürünlerini genellikle önemli bir itibara sahip şirketlere teslim etmek zorundaydı.

Uygulama mağazası öncesi dünyada geliştiriciler, zor ve baskıcı distribütör gereklilikleriyle karşılaşılıyordu. Perakende distribütörlerle iş yaparken bu küçük işletmelerin rekabetçi bir fiyat garantisi vermeleri, satışların yüzde 3-6'sını pazarlama ücreti olarak ödemeleri, ayrıca ürün lansmanı pazarlaması için 2,9 milyon ₺'den fazla ödeme yapmaları, ürünlerini distribütörlere teslim etmek için nakliye yapmaları ve satılmayan ürünleri geri almaları gerekiyordu. Sözleşmeler müzakere edildikten sonra yazılım geliştiricilerin mağaza içi kataloglarda ürünlerinin yer alması veya perakende mağazalarının ürünlerini daha tüketiciler ürünleri görmeden vitrine yerleştirmesi için genellikle ek para harcamaları gerekiyordu.

Ancak akıllı telefon ve uygulama mağazalarının ortaya çıkmasıyla birlikte bu yenilikçi küçük işletmelerin yaşadığı deneyim geçmişte kaldı. Akıllı telefon, kısa tarihinde ekonominin genelinde devrim yaratmış ve yazılım platformları ile geliştiriciler arasında simbiyotik bir ilişki kurmuştur. Geliştiricilerin tüketicilerine ve müşterilerine ulaşmak için hangi platformu kullanacakları konusunda bir seçeneğe sahip olmaları, platformların yalnızca uygulama pazarları olarak değil aynı zamanda geliştirici hizmetleri sağlayıcıları olarak da rekabet ettiğinin altını çiziyor. Geliştiriciler bir uygulamayı bir platformun uygulama mağazası üzerinden değil de bir internet tarayıcısı üzerinden dağıtsalar bile tüketicilerin telefonlarında çalışan web tarayıcısının kullanımının güvenli olduğuna dair duydukları güvenden faydalanmaya devam ederler.

b. Platformların Yazılım Dağıtımına Etkisi: Bir Ekosistemin Çalışmasını Sağlayan Nedir?

Uygulama ekosistemi akıllı telefonun yükselişiyle birlikte katlanarak büyüdü. Bu şirketler dünya genelinde 58,45 trilyon ₺'den fazla değere sahip küresel uygulama ekonomisine yön vermekte³ ve Türkiye genelinde sayısız istihdamdan sorumludur. Bununla birlikte, uygulama ekonomisinin gidişatı çeşitli faktörlere bağlıdır. Uygulama ekosisteminin dinamik büyümesindeki ve rakipsiz başarısındaki en önemli faktör seçilmiş platformların veya uygulama mağazalarının varlığıdır. Güvenilir uygulama mağazaları sektörler ve işletmeler genelinde uygulamaların artan kullanımı için hayati bir temel oluşturmaktadır. Üç temel özellik yazılım dağıtımında devrime yol açtı:

1. Genel giderleri azaltan bir hizmet paketinin sağlanması;
2. Anlık ve uygun maliyetli tüketici güven mekanizmaları ve
3. Küresel bir pazara uygun maliyetli erişim.

Bugün mobil, masaüstü, oyun ve hatta bulut bilişim alanındaki her başarılı platform bu özellikleri sağlamalı ya da pazarda başarısız olma riskini almalıdır. Platformlar arasında artan rekabet ise girişimcilik için eşi benzeri görülmemiş bir ortam sağladı.

³ <https://actonline.org/global-appcon22-competition-and-privacy/>.

c. Mobil Uygulama Ekonomisi Rekabet Gücünün, Büyümenin ve İstihdam Yaratımın Önem İşaretlerini Gösteriyor

Akıllı telefonlar, matbaa ve buhar makinesi gibi yenilikleri geride bırakarak insanlık tarihinde en hızlı benimsenen tek teknoloji oldu. Sadece 15 yıl içinde ve uygulama mağazaları (veya platformları), mobil ve bulutun birleşmesiyle uygulamalar her gün kullandığımız telefonları, cihazları ve hizmetleri değiştirdi. Platformların devreye girmesi tüketiciler ve geliştiriciler için yeni fırsatlar yarattı. Ancak platformlar altyapının bir kısmını sağlarken geliştiriciler ve şirketler akıllı cihazları hayata geçiriyor. Uygulamalar olmadan akıllı telefon sadece bir telefondur.

Mobil uygulama ekonomisi rekabet gücü, büyüme ve istihdam yaratma konusunda güçlü işaretler göstermektedir:

- Küresel uygulama ekonomisi dünya genelinde 58,45 trilyon ₺'den fazla bir değere sahiptir.
- Türk yazılım geliştirici iş gücü önemlidir ve büyümektedir.
- 6,3 milyar küresel akıllı telefon sahibi 2021 yılında 230 milyar uygulama indirdi.
 - En çok indirilen uygulamalar (oyun dışı):⁴
 - İşle ilgili 12,13 milyar indirme
 - Finans alanında 5,87 milyar indirme
 - Üretimle ilgili 4,87 milyar indirme
 - Sağlık ve fitness ile ilgili 2,48 milyar indirme
 - Eğitim alanında 950 milyon indirme

d. Rekabet Hukukunun Yazılım Platformlarına Uygulanabilirliği: İki Taraflı Pazar Analizi

i. *Yazılım Platformları ve Pazar Tanımları*

Uygun kapsamdaki bir pazar tanımı, küçük işletmeler üzerindeki etki de dâhil olmak üzere pazar gücüne ve bir pazar özelliğinin rekabet üzerinde olumsuz bir etkisi olup olmadığına ilişkin tespitlerden önce yapılmalıdır. Türkiye'nin pazar tanımı ikamelerin varlığı gibi antitröst temelleri dikkate alınmalıdır ancak böyle bir analiz, olguya özgü olmalıdır ve geleneksel antitröst analizi genellikle çok taraflı pazarlar olan platformlara kolayca uygulanamaz.

Çok taraflı platformlar geleneksel pazarlardan önemli şekillerde ayrılır çünkü platform oluşturucunun pazarın bir tarafındaki uygulamaları ve fiyatlandırması diğer tarafı da etkiler. Örneğin pazarın bir tarafında katılımı veya kaliteyi artıran yatırımlar diğer tarafın aradığı değeri yaratır. İki taraflı bir platformun sağladığı hizmetlerin değeri platformun her iki tarafındaki katılımcı sayısı arttıkça artar. Bu nedenle bir platform

⁴ <https://sensortower.com/>.

firması sadece kendi kalitesi ve reklamlarıyla değil aynı zamanda ağı üzerinden faaliyet gösteren satıcıların kalitesiyle de ilgilenmelidir.⁵

Geleneksel olarak iki taraflı pazarlarda (ör. gazeteler) antitröst analizleri, ağ etkilerinin sınırlı etkisi nedeniyle pazarın yalnızca bir tarafına odaklanmıştır. Yazılım uygulaması dağıtım platformlarında olduğu gibi platformların bağlantılı talepler ve fiyatlandırma ile daha dolaylı ağ etkileri yaşadığı durumlarda her iki tarafın da ilgili antitröst pazarına dâhil edilmesi uygun olacaktır. Mobil platform pazarları, bir işlemi gerçekleştirmek için muhtemelen en az üç farklı pazarın (kablosuz taşıyıcılar dikkate alınır) muhtemelen dört) dikkate alınmasını gerektirir. Ancak çok taraflı platformların bir işlemin her iki tarafında da kanıtlanabilir rekabete sahip olduğu durumlarda bile işlemin bir tarafında "fiyatta küçük ama önemli ve geçici olmayan artış testi" (SSNIP) gibi geleneksel yapıların kullanılması antitröst hukukunun yanlış uygulanmasına yol açacaktır. Türk politika belirleyicileri duruma göre pazar tanımları için esneklik sağlamaya ve antitröst hukukunu çok taraflı dijital platformlara uygun şekilde uygulamaya teşvik edilmektedir. Hem eski hem de yeni ekonomik ve yasal yaklaşımlar çok taraflı platformların karmaşıklıklarını ele alabilir ve almalıdır.

App Association, Türk politika belirleyicilerin platformlara ilişkin değerlendirmelerinin sayısız tüketici ve kurumsal kullanım alanına hizmet eden dijital platformların geniş yelpazesini ve çeşitliliğini içermesini ve bunların geliştiriciler ve müşteriler için birbirleriyle nasıl rekabet ettiklerini araştırmasını talep etmektedir. Bazı düzenleyiciler "uygulama mağazaları" listesinde yalnızca iki platforma (Apple ve Google) odaklanmayı tercih ederken geliştiriciler için pazar çok daha geniş ve kullanım durumuna ve potansiyel müşteri tabanına bağlı olarak farklı seçenekler en çok tercih edilenlerdir. Elbette Apple ve Google uygulama mağazaları bu yorumun başka bir yerinde tartışıldığı gibi geliştiricilerin daha düşük genel gider ve uyum maliyetleri, yerleşik müşteri güveni, pazara giriş hızının artması ve daha geniş dağıtım ve pazar erişimi yoluyla gerçekleştirdikleri muazzam bir değer sunmaktadır. Bu platformlar uygulama geliştiricilerinin dünya çapındaki uygulama kullanıcılarıyla etkileşim kurması ve görünürlük sağlaması için merkezi bir çerçeve sağlar ancak App Association üyeleri rutin olarak geliştiriciler için daha birçok seçenekten yararlanır. Bir oyun geliştiricisi Epic veya Steam gibi platformları seçebilir ve kurumsal geliştiriciler yüzlerce tescilli, özel platforma bakabilir veya kendi platformlarını oluşturabilir. Üstelik genel bir kitleye ulaşmak isteyen geliştiriciler için, özellikle platformlarda mevcut olanlardan farklı türde dağıtım veya arama hizmetleri arayan şirketler için web'i kullanmak bir alternatiftir. Buna ek olarak yazılım geliştiriciler Facebook'ta reklam vermeyi, ürünlerini Amazon üzerinden dağıtmayı ya da başka platformlardan yararlanmayı tercih edebilirler. Ancak yazılım uygulamaları için bir pazar yeri sağlayan App Store veya Google Play gibi yazılım platformları ile insanları bilgiye bağlayan ve verilerle beslenen sosyal medya platformları veya "toplayıcılar" arasında bazı önemli ayrımlar olduğunu belirtmek gerekir. Örneğin Facebook ve X (eski adıyla Twitter) gibi toplayıcılar insanları bilgiye ve diğer insanlara bağlarken (ve bu süreçte değerli veriler üretirken) Google Play mağazası ve Apple'ın App Store'u tüketicilerin ve uygulama geliştiricilerin doğrudan

⁵ Mark Rysman, *The Economics of Two-Sided Markets*, 23 J. Econ. Persp. 125, 136 (2009).

işlem yapmaları için bir pazar yeri sağlar. Geliştiriciler bir modeli diğerine tercih edebileceğinden bu farklılıklar dağıtım yöntemleri pazarındaki çeşitliliği göstermektedir ve Türk politika belirleyicilerini yazılım dağıtım platformları arasındaki geniş rekabeti kabul etmeye ve bu rekabetin platform özelliklerini nasıl geliştirdiğini ve fiyatları nasıl düşürdüğünü anlamaya çağırıyoruz.

Geliştiriciler birden fazla platform arasından seçim yapabilse de mükemmel bir yazılım dağıtım platformu diye bir şey yoktur. Hepsi olmasa da bazı uygulama geliştiricileri geliştirici hizmetleri için platformlara ücret öder ve bu hizmetlerin ihtiyaçlarını karşılamasını bekler. Tıpkı çevrim içi şirketlerin veri uygulamalarını tüketicilere açıkça iletmeleri gerektiği gibi platformlar da hizmet şartlarının gerekliliklerini ve ayrıntılarını geliştiricilere açıkça tanımlamalıdır. Örneğin platformlar geliştirici yönergelerini değiştirdiğinde açık bir şekilde iletişim kurmalı ve geliştiricilerin değişikliklerin kendileri ve müşteri ilişkileri için ne anlama geldiğini anlamalarını sağlamalıdır. App Association küçük işletme geliştirici topluluğu adına bu alanlarda iyileştirmeler yapılması için sürekli mücadele etmektedir.

ii. *Yazılım Dağıtım Platformları, Pazar Gücü ve Tekel Gücü*

Bir pazar uygun şekilde tanımlandıktan sonra Türk politika belirleyicilerin antitröst analizinin bir pazar özelliğinin rekabet üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olup olmadığı konusunda bilgi vermek üzere pazar gücünün ve tekel gücünün belirlenmesine yönelmesini öneriyoruz. Pazar gücü ve tekel gücü birbiriyle ilişkili kavramlardır ancak aynı şey değildir. Pazar gücü, satıcının fiyatları rekabetçi bir piyasada uygulanacak fiyatların üzerine çıkarma kabiliyetidir; tekel gücü ise bir firmanın fiyatları kontrol etme ve rekabete engel olma gücüne sahip olması durumunda ortaya çıkar. Politika belirleyiciler ve uygulayıcılar bu iki kavramı tekel gücü daha yüksek olmak üzere bir derece meselesi olarak birbirinden ayırmalıdır. Ancak bir firmanın sadece pazar gücüne ya da tekel gücüne sahip olması rekabetçi zararı tespit etmek için yeterli olmamalıdır; rekabet uygulayıcıları firmanın ürünlerine adil olmayan bir şekilde değer verdiğini ve bunun da tüketicilere ve rakiplere zarar verdiğini göstermelidir. Bu tür bir kötüye kullanımın kanıtlanması antitröst çözümlerin uygun olup olmadığının ve uygunsa ne ölçüde uygun olduğunun doğru bir şekilde belirlenmesi açısından kritik önem taşımaktadır. App Association, Türk politika belirleyicilerin analizlerinin hem pazar gücünü hem de tekel gücünü açıkça tanımlayacak ve inceleyecek şekilde güncellenmesini talep etmektedir.

Platformlar satıcılar için hizmet gruplarını bir araya getirerek ve bu satıcıları belirli alıcı kategorileriyle buluşturarak çeşitli ekonomik sektörlerde önemli bir rol oynamaktadır. Türk antitröst politikası, pazar gücü değerlendirmelerinin daha bütüncül olması ve yalnızca pazar payının ötesindeki faktörlere dayanması gerektiğini ve yeni dijital platformların, geleneksel antitröst olgu modellerinin karmaşık yazılım platformlarına uygulanmasının tavsiye edilmediğini gösterdiğini yansıtmalıdır. Temel pazar payı (ör. bir kullanıcı tabanının göreceli büyüklüğü) dökümlerine aşırı güvenmek yanlış bir şekilde *pay* ile *güçü* eşitlemekte ve aynı platformda birden fazla hizmetten

faydalanabilme, düşük ikame engeli ve yeni rakiplerin pazara giriş kolaylığı gibi çok taraflı platformların benzersiz özelliklerini göz ardı etmektedir. Bu özellikler kullanıcılar üzerindeki kilitlenme etkisini en aza indirir. Ayrıca uygun bir antitröst analizi, söz konusu tekel gücünün kısa ömürlü olmadığını da göstermelidir. Bu tür bir belirleme yine büyük ölçüde gerçeklere bağlı olacaktır ve titiz ve objektif ekonomik analizlere dayalı olarak kapsamlı bir şekilde yapılmalıdır. Ayrıca Türk politika belirleyicilerini ve diğerlerini, devam etmekte olan davalar da dâhil olmak üzere uyumlu uygulama ekosistemini sadece kendi şirketlerinin menfaati için bozmaya çalışan aykırı fırsatçı şirketler tarafından ortaya atılan kanıtlanmamış iddialara güvenmekten kaçınmaları konusunda şiddetle uyarıyoruz.

iii. *Pazarın Yazılım Tarafı*

Yazılım platformu pazarının farklı taraflarına dönecek olursak genel kamuoyu için en görünür olan taraf, yazılım satıcılarının (uygulama geliştiricileri) yazılım tüketicilerine (işletmeler ve bireysel tüketiciler) satış yapmasıyla karakterize edilen taraftır. Ampirik kanıtlar ve App Association'ın deneyimleri, pazarın yazılım tarafında güçlü ve dinamik bir rekabet olduğunu göstermektedir.

Platformların kendi kendine referans vermesiyle ilgili olarak kendi kendine referans vermenin genel nitelendirmelerinden kaçınılmalıdır çünkü yazılım dağıtım platformlarının benzersiz doğası göz önüne alındığında kendi kendine referans verme dikey entegrasyonun rekabetçi bir örneği olabilir. Türk politika belirleyicilerini dikey entegrasyonun veya kendi kendine referans vermenin tüketiciler için daha fazla verimlilik, daha iyi kalite veya daha düşük maliyetlere yol açabileceği durumlarda kullanıcıların kolayca başka bir platforma geçebilmeleri durumunda antitröst sorunlarının asgari düzeyde olduğu sonucuna varmaya çağırıyoruz. Akıllı telefonların müzik çalar, kamera ve çok modlu iletişim cihazları olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu özelliklerden birinin cihazlara entegrasyonunun farkına varmaksızın dar odaklı bir bakış açısıyla ele alınması tüketicilerin bu cihazları deneyimleme biçimiyle uyumsuzdur. Dahası yetkililer, rekabetin kendi kendine referans vermenin tüketiciler için kötü olduğu örnekleri disipline etmesini beklemelidir çünkü bu tüketiciler kanıtlanabilir düşük geçiş maliyetleri nedeniyle platformu terk edebilirler. Tıpkı diğer pazar faaliyeti kategorilerinde olduğu gibi kendi kendini referans göstermeye ilişkin bir antitröst soruşturması genellikle yalnızca söz konusu şirketin pazar gücüne sahip olduğu ve bu pazar gücünü rekabete ve tüketicilere zarar vermek için kullandığı durumlarda uygundur.

iv. Pazarın Geliştirici Hizmetleri Tarafı

Benzer şekilde Türk politika belirleyicilerini, kanıt temelinin ve App Association'ın deneyimlerinin, pazarın geliştirici hizmetleri tarafında güçlü bir rekabet olduğu sonucuyla örtüştüğü sonucuna varmaya teşvik ediyoruz. Türk politika belirleyicileri, antitröst hukukunun pazarın bu tarafındaki dijital platform faaliyetlerine aşırı uygulanması yönündeki aceleci taleplere karşı özellikle dikkatli olmalıdır. Bazıları bu eğilimden yararlanarak antitröst yasalarını, tespit ettikleri sorunları abartarak rakiplerini cezalandırmak için kullanmaya çalışıyor. Örneğin antitröst müdahalesini savunanlar politika belirleyicilerin antitröst yasasını genişletmesi gerektiğinin kanıtı olarak yazılım platformlarının geliştiricilere sağladığı hizmetlerin maliyetine işaret etmektedir. Geliştirici hizmetleri için ödeme yapmanın adil olmadığını göstermek amacıyla yazılım dağıtım maliyetini ödeme işleme maliyetiyle karşılaştırıyorlar. Ancak ödeme işlemleri bir yazılım platformu tarafından sağlanan ve yüz milyonlarca cihaz üzerinden anında erişilebilirlik, uygulama mağazası aracılığıyla pazarlama, platforma gömülü gizlilik özellikleri, fikri mülkiyetin korunmasına yardımcı olma ve platformda yerleşik güvenlik özelliklerini içeren bir dizi hizmetin yalnızca bir unsurudur. App Association, Türk politika belirleyicilerini platformlara ödenen geliştirici hizmetlerinin maliyetlerine ilişkin şikâyetlerin abartılı olduğu çünkü bu maliyetlerin çok daha az önemli bir hizmetle karşılaştırıldığı ve antitröst yasasının genişletilmesini veya geliştirici hizmetlerinin fiyatını düşürmek için yeni bir düzenleyici rejim oluşturulmasını gerektirmediği sonucuna varmaya çağırılmaktadır.

Savunucuların rekabete zarar verdiğini göstermek için sundukları bir diğer kanıt ise yazılımın açık internette ücretsiz olmadığı halde ücretsiz olarak sunulmasıdır; bir platformda yazılım dağıtımını paraya mal olmaktadır. Yukarıda tartışıldığı üzere açık internet üzerinden yazılım satmak satıcının yazılım platformunun bir araya getirdiği çeşitli görevleri (pazarlama, fikri mülkiyet denetimi, gizlilik kontrolleri, güvenlik özellikleri ve ödeme işlemleri dâhil) üstlenmesini gerektirir. Ve bu önermeyi gördüğü gibi ele alsak bile tam tersi bir noktayı kanıtlamak gibi sakıncalı bir özelliği bulunmaktadır yani açık internet üzerinden yazılım satmak, bir platform üzerinden yazılım satmanın yerine geçebilir. Özellikle yazılım platformlarına karşı çıkanlar yazılım platformu taleplerine boyun eğmekten başka seçenekleri olmadığını söylemekte ve daha sonra yazılımlarını açık internet üzerinden sattıkları için yazılım platformu taleplerine boyun eğmek zorunda olmadıklarını açıkça itiraf etmektedirler. Bu iç tutarsızlığın fark edilmeden kalacağını hayal etmek zordur ve gözlemciler muhtemelen bu durum karşısında yazılım satıcılarının seçenekleri olduğunu anlamaktan kendilerini alamazlar. Aslında diğer birçok geliştirici, rekabete aykırı davranış iddiaları olmaksızın platformlar arasında geçiş yapmıştır. İkameler, aynı olmasalar bile pazar ekonomilerinde yaygındır ve sağlıklı rekabetin sinyalini verme eğilimindedir.

Politika belirleyicilerin ve uygulayıcıların bu argümanlardan çıkarması gereken bir diğer sonuç ise politika belirleyicilerin iyi kaynaklara sahip rakiplerin antitröst kaygısı kisvesine bürünmüş fırsatçı davranışlarına karşı dikkatli olmaları gerektiğidir. En çok ses çıkaranlar genellikle bir bütün olarak uygulama ekonomisi adına konuştuklarını

ima ederler ancak aslında rakiplerini baltalamak için antitröst yasasını veya diğer politika kaldıraçlarını kullanmak isteyen daha büyük şirketler olma eğilimindedirler. Şu anda en büyük yazılım platformları şirketin büyüklüğüne veya siyasi nüfuzuna bakılmaksızın geliştirici hizmetleri için genellikle aynı (gelir yüzdesi olarak) ücret alıyor veya bazı durumlarda daha küçük geliştiriciler için daha az ücret alıyor. Türk politika belirleyicileri, geliştiricilerin önemli bir çoğunluğunun yazılım dağıtım platformlarına hiç komisyon ödemediğinin ve rekabetçi baskıların zaman içinde komisyon ödeyenlerin ücretlerinin azalmasına neden olduğunun bilincinde olmalıdır. Dolayısıyla politika belirleyicilerin geliştirici-platform ilişkilerine müdahil olmalarına yönelik girişimler platformlardaki en büyük yazılım şirketlerine fayda sağlarken App Association'ın temsil ettiği küçük geliştiricileri daha kötü durumda bırakıyor. Büyük yazılım şirketleri, politika belirleyicilerini yazılım platformlarının kendilerine bir defaya mahsus daha iyi bir anlaşma yapmalarını zorunlu kılmaya ikna ederse App Association üyeleri ve onların müşterileri, bu büyük şirketler için ortaya çıkan indirim sübvansesini talep etmekte zorunda kalırlar. Daha da kötüsü birçok App Association üye şirketleri bu büyük firmalarla rekabet etmektedir bu nedenle pazar bariyerlerini yükselterek büyük şirketlere sağlanan fayda doğrudan App Association üyelerini dezavantajlı duruma düşürecektir.

Bu alanda dile getirilen antitröst kaygıları genellikle abartılsa da bu dinamiklerin rekabet analizi her zaman nihai söylem değildir ve antitröst kaygıları karşıt politika öncelikleriyle çatışabilir. Örneğin politika belirleyiciler yazılım platformlarının tüketici gizliliğini korumak için kullandıkları tedbirler konusunda endişelerini dile getirmişlerdir; bir örnekte bir yazılım platformu tüketici açıkça rıza göstermediği sürece uygulamaların, uygulama çalışmıyorken bile tüketicinin konumunu takip etme yetkisini kısıtlama kararının ardından antitröst endişeleriyle karşı karşıya kalmıştır. Savunucular özellikle konum verileriyle ilgili olarak gizlilik uygulamalarını iyileştirmeleri için yazılım şirketlerine ve platformlara sürekli baskı uygulamakta ve genellikle şirketlerin bu tür hassas kişisel bilgileri nasıl topladıklarına işaret etmektedir. Aslında platform düzeyindeki gizlilik kontrolleri tüm veya belirli uygulamalar için toplama kuralları belirlemeyi kolaylaştırarak bu algılanan sorunu ele almaktadır.

Politika belirleyiciler şirketlerin ürün ve hizmetlerinin tasarımına gizliliği dâhil etmeleri gerektiğini uzun zamandır açıkça belirtmektedir. Buna göre platformun işletim sisteminden gelen bir gizlilik uyarısının amacı tüketicinin kafasını karıştırarak istediğinden daha fazla veri veren bir seçeneği seçmesini sağlamak olmamalıdır. Sonuç olarak platformların bir uygulama çalışmıyorken bile konum verilerini sağlamayı bu verileri korumaktan daha kolay hâle getirmesini istemek (çünkü bunu yapmak belirli bir uygulama geliştiricisine yardımcı olacaktır) tasarım yoluyla gizlilik politikasının zorunluluğuna aykırıdır. Dahası bir yazılım platformunun gizliliği daha fazla koruyan yaklaşımı onu, geliştiricilerin hassas verileri toplamasını tartışmalı bir şekilde kolaylaştıran diğer platformlardan rekabetçi bir şekilde farklılaştırmaktadır. Bu politika karmaşasını çözerken tüketiciler için en iyi olana odaklanılmalıdır. Antitröst yasası kendi başına haklı olarak tüketici refahını ele alır, rakiplere fayda sağlamaya çalışmaz. Dolayısıyla bir platformun tüketicinin bağımsız bir geliştiricinin teklifine tercih ettiği bir teklifi varsa politika belirleyiciler, güçlü rakiplerin şikâyetlerinin bu tercihin yasal olarak ortadan kaldırılmasını gerektirip gerektirmediğini sorgulamalıdır.

App Association üyeleri girdikleri pazarlar konusunda seçicidir ancak yoğun bir rekabet içindedirler. Güçlü ve iyi kaynaklara sahip bir rakibin varlığı, girişleri tamamen engellemek için her zaman yeterli değildir. Bol miktarda kaynağa sahip olmak bir rakip olarak yadsınamaz bir avantajdır (bir platform olsun ya da olmasın) ancak üye şirketlerimiz farklılaştırılmış bir ürünle bir niş oluşturdukları, fiyat konusunda rekabet edebildikleri ya da daha büyük rakipleri alt edebildikleri için varlar. Kamera uygulamalarının uygulama mağazalarındaki varlığını ve başarısını sürdürmesi, şirketlerin bir platformla doğrudan rekabet etmesine bir örnektir. Türk politika belirleyicilerin yazılım dağıtım platformlarının gelişimi ve faydasının bütüncül bir şekilde anlaşılması için kritik öneme sahip olan platform bütünlüğünü finanse eden platform ve geliştiriciler arasındaki değiş tokuşu tam olarak incelemesi önemlidir.

Ancak bu, rakip bir teklifi olan bir şirketin asla daha büyük bir şirket tarafından satın alınmaması gerektiği anlamına gelmez. Küçük bir şirket için başarının üç ana tanımı vardır: şirketi bir sonraki nesle devretmek, daha büyük bir şirket tarafından satın alınmak veya (çok daha az sıklıkla) ilk halka arz (IPO). Satın alınmak işletme sahibi ve tüketiciler için genellikle bu üç seçenekten en iyisidir. Tüketiciler için daha iyi ürün veya hizmetler üretilmesine yardımcı olan bir satın alma bazı şirketler için hem doğal ve faydalı bir sonuçtur hem de rekabet açısından sağlıklıdır.

d. Küçük İşletme Uygulama Geliştiricileri için Tüketici Güveninin Oluşturulması ve Sürdürülmesinde Platformların Rolü

İlk başta geliştiriciler platformlara katılma konusunda isteksizdi, modelin uygulamalarını hızlı bir şekilde piyasaya sürme ve geliştirme ihtiyaçlarını karşılamayacağından endişe ediyorlardı. Ancak başarılı platformlar, uygulama geliştiricilere daha geniş bir tüketici kitlesine her yerden erişim sağlayarak uygulama ekosistemini değiştirdi. Platformlar, uygulama geliştiricilerin dünya çapındaki milyarlarca uygulama kullanıcısıyla etkileşim kurması ve görünürlük sağlaması için merkezi bir çerçeve sağlar. Daha düşük maliyetler ve daha az giriş zorluğu sayesinde hem yeni başlayan hem de köklü uygulama geliştiricileri başarıya ulaşabilir.

Söz konusu merkezi pazarlardan biri bir geliştiricinin dağıtım, pazarlama vb. dâhil olmak üzere çeşitli hizmetler için bir platforma ödeme yaptığı geliştirici hizmetleri pazarıdır. Bu pazarda da yoğun bir rekabet yaşanmaktadır. *Aşağıda* tartışıldığı üzere pazar çok daha geniştir ve çok çeşitli platformları içermektedir.

i. *Siber Güvenlik ve Gizlilik, Korsanlık, Veri Yönetilebilirliği ve Geçiş Konularında Platformların Rolü*

Akıllı telefonların ve yazılım dağıtım platformlarının piyasaya sürülmesinden önce yazılım geliştiriciler yavaş yavaş ve büyük masraflarla tüketici güvenini inşa ediyordu ve bu güven bir yazılım geliştiricinin bir ürünü pazara sunması için çok önemliydi ve

hâlâ da öyle. Çoğunun yazılımı destekleyecek yaygın olarak tanınan bir markası yoktu. Mobil platformlardan önce yazılım geliştiricileri genellikle ürünlerini önemli bir itibara sahip şirketlere teslim ederek güven bariyerini aşmak zorundaydı. Dijital olarak dağıtılabilen paylaşımlı yazılım ürünleri bile tüketicinin güvenini kazanmak için saygın markalarla ortaklık yapmak durumundaydı. Günümüzde tüketiciler bu gibi oyunları platformlardan ücretsiz olarak indirebiliyor. Bu platformlar ürünlerini satmakla ilgili önemli genel giderleri üstlenerek maliyetleri düşürmekle kalmıyor aynı zamanda tüketicilere çok daha kolay ulaşabiliyorlar. Günümüzde tüketici güveni sürekli bakım ve dikkat gerektiriyor çünkü güven kaybı hem platformlara hem de onlara güvenen geliştiricilere zarar veriyor.

Tüketicilerin büyük bir çoğunluğu gizlilik ve güvenliği, bir yazılım dağıtım platformuyla etkileşime geçip geçmeyeceklerine ve nerede etkileşime geçeceklerine karar verirken önemli bir unsur olarak görmektedir. Birbirleriyle rekabet edebilmek ve hem tüketicilerin hem de geliştiricilerin ilgisini çekebilmek için önde gelen platformların kötü niyetli uygulamalara karşı son derece etkili bir ön savunma katmanı sağlaması gerekiyor. En rekabetçi platformlar son savunma hattının (cihaz işletim sistemi) uygulamanın etkinliklerini engelleyeceği umuduyla kullanıcıların kötü amaçlı uygulamaları indirmelerine izin vermek yerine tüketiciler tarafından erişilmeden önce uygulamaları kötü amaçlı yazılımlara karşı tarayan uygulama inceleme süreçlerini kullanır. Bu tür platformlar ayrıca uygulamaların kullanıcı gizliliğini tehlikeye atabilecek gereksiz izinler talep etmesini önleyerek daha fazla koruma sağlar.

ii. *Korsanlıkla Mücadelede Platformların Rolü*

Platformlardan önce yazılım geliştiricileri fikri mülkiyetlerini (IP) korsanlık ve hırsızlığa karşı korumak için mücadele ediyorlardı. Yazılım şirketleri, lisans kodlarının aktif kalması ve çalınmasının kolay olması nedeniyle perakende mağazalarında ürünlerini korumakta ciddi zorluklarla karşılaştı. Geliştiriciler ürünlerini pazara sunmanın önündeki önemli engelleri aştıktan sonra iş hacimlerini sınırlayan ve karlılıklarına zarar veren korsanlık ve hırsızlık tehdidiyle karşı karşıya kaldılar.

Yazılım geliştiricileri platformlar tarafından sağlanan uyuşmazlık çözüm mekanizmalarından yararlanmadan önce geliştiriciler mahkemede fikri mülkiyet ihlali davalarının önemli bir yüküyle baş başa kalıyorlardı; bu da meşru fikri mülkiyet sahibine ayda binlerce dolar yasal ücret ve şirket işlerinden aylar ya da yıllar kaybettirebiliyordu. İhlal yurtdışından kaynaklandığında yazılım geliştiricileri, bazıları hukukun üstünlüğü ve tarafsızlıktan bile yoksun olan yabancı yargı sistemlerinin insafına kalıyordu. Yazılım geliştiricileri ve telif hakkı sahipleri ürünlerinin bütünlüğünü dağıtmak ve korumak için yukarıda atıfta bulunulan uyuşmazlık çözüm mekanizmaları gibi platformların uygun maliyetli yollarından yararlanmaya devam etmektedir.

Platformların sağladığı tüm bu avantajlara rağmen genel bir kitleye ulaşmak isteyen geliştiriciler için web'i kullanmak, özellikle de platformlarda mevcut olanlardan farklı türde dağıtım veya arama hizmetleri arayan şirketler için bir alternatiftir. Yukarıda tartışıldığı gibi yazılım platformları arasındaki farklılıklar, geliştiricilerin bir modeli

diğerine tercih edebilmesi nedeniyle dağıtım yöntemleri açısından pazardaki çeşitliliği göstermektedir.

Yazılım platformu emniyeti ve güvenliği özellikle kurumsal uygulama geliştiricileri için geliştirici hizmetlerinin temel unsurlarıdır. Yazılım platformlarının güvenlik özellikleri var oldukları süre boyunca önemli ölçüde gelişmiştir ancak yeni vektörleri ve tehditleri ele almak için sürekli olarak uyum sağlamalıdır. Eskiden bir cihazın kilidini açmak için sadece dört haneli bir şifre gerekirken cihazlar artık biyometrik kimlik doğrulama özelliğine sahip ve yazılım platformları bu kimlik doğrulama önlemlerini geliştiricilere de sunuyor böylece onlar da güven oluşturmak ve sürdürmek için müşterilerine bu yüksek güvenlik önlemlerini sunabiliyorlar. Ancak siber güvenlik uzmanları ve bilgisayar korsanları arasındaki kedi-fare oyunu asla bitmeyecek ve güvenlik tehditlerle başa çıkmak ve onları yenmek için gelişmeye devam etmelidir. Bazı platformlar cihaz güvenliğini kontrol etmese de geliştiriciler platformun güvenlik özelliklerinin ilgili tüm donanımlarla sorunsuz bir şekilde çalışmasını ve tüm saldırı vektörlerini hesaba katmasını ister. Yazılım platformları tehditlerin nereden kaynaklandığına bakmaksızın platform genelinde geliştiricileri koruduklarından emin olmak için tehdit paylaşım ve toplama yeteneklerini geliştirmeye devam etmelidir. Ayrıca tüketicilerin yanı sıra geliştiricileri ve onların müşterilerini ve kullanıcılarını korumak için önemli güvenlik güncellemelerini içeren yazılım güncellemelerini hızla onaylamalı ve dağıtılmalıdır.

App Association üyeliği genelinde tüketici verileri "yalnızca uygulama işlevselliği" ve "işlevsellik ve hedefli reklamcılık" dâhil olmak üzere bir dizi amaç için ilgili yasa ve yönetmeliklere uygun olarak toplanmaktadır. Ayrıca üyelerimize sunulan çok çeşitli platformlarla birlikte deneyimler ve uygulamalar platformlar arasında farklılık göstermektedir. App Association şirketlerin en erken aşamalardan itibaren ürün ve hizmetlerine gizliliği dâhil etmeleri gerektiğine inanmaktadır ve sorumlu ve şeffaf veri yönetimi konusunda kararlıdır. Bir platformun işletim sisteminden gelen gizlilik uyarıları, tüketicinin verilerinin nasıl toplandığı ve kullanıldığı konusunda bilinçli bir karar vermesiyle sonuçlanmalıdır. Bu nedenle konuya yalnızca rekabet perspektifinden bakmak eksik bir bakış açısı olacaktır. Dahası bir yazılım platformunun gizliliği daha fazla koruyan yaklaşımı; onu, geliştiricilerin hassas verileri toplamasını kolaylaştıran diğer platformlardan rekabetçi bir şekilde farklılaştırmaktadır. Bu politika karmaşasını çözerken tüketiciler için en iyi olana odaklanılmalıdır. Dolayısıyla bir platformun tüketicinin bağımsız bir geliştiricinin teklifine tercih ettiği bir teklifi varsa Türk politika belirleyiciler, güçlü rakiplerin şikâyetlerinin bu tercihin yasal olarak ortadan kaldırılmasını gerektirip gerektirmediğini sorgulamalıdır.

App Association üyeleri, sundukları hizmetlerin işleyişine uygun ve yasaların/düzenlemelerin ve ilgili platformların izin verdiği verileri toplar. App Association üyeleri ayrıca topladıkları hassas verileri korumak için en güncel teknik koruma mekanizmalarını (ör. uçtan uca şifreleme) kullanmak için büyük çaba sarf etmektedir. Çeşitli platformlar, gizliliğin tüketicilerin kendileri tarafından daha fazla kontrol edilmesine olanak tanıyan özellikler içermektedir; App Association bunu desteklemekte ve tüketicilerin daha fazla güven duyması yoluyla bundan

faaydalanmaktadır. App Association tüketicilerle iletişimde kullanılan gizlilik politikalarının üç temel ilkeyi yansıtmamasını sağlamak için üyeleriyle birlikte çalışmaktadır: (1) politika açık, şeffaf olmalı ve yalnızca veri toplama uygulamalarını değil aynı zamanda veri koruma uygulamalarını da ana hatlarıyla belirtmelidir; (2) politika, birlikte çalışılan üçüncü taraflar (reklamcılar, analiz hizmetleri vb.) hakkında net olmalı ve bu tarafların tüketicilerin verilerine erişimini ve bu verilere nasıl işlem yapmaları gerektiğini açıklamalıdır ve (3) tüketiciler makul bir ölçüde verilerine erişme, bunları değiştirme ve silme olanağına sahip olmalıdır.

Türk politika belirleyicilerine korsanlığı yönetme ve azaltma becerisini önemli ölçüde etkileyecek herhangi bir öneriyi iletmeden önce yasa dışı içeriklerle ve fikri mülkiyet sorunlarıyla mücadele etmek için önlemler alan dijital ekonomi paydaşlarına ve bu çabalara güvenenlere daha fazla danışmaları konusunda güçlü bir şekilde tavsiyede bulunuyoruz.

iii. *Veri Yönetilebilirliğini ve Geçişini Desteklemede Platformların Rolü*

Platformların tüketicinin platformdaki hesabı üzerinden satın alımları mümkün kılma çabaları ve yazılım dağıtım platformları arasındaki düşük geçiş maliyetleri nedeniyle tüketicilerin verilerini ve aboneliklerini yeni cihazlara taşımak, aile üyeleriyle paylaşmak, satın alma geçmişlerini gözden geçirmek ve ebeveyn kontrolleri uygulamak da dâhil olmak üzere yönetmeleri daha kolaydır. Bu merkezileştirme kolaylık sağlamanın yanı sıra tüketicileri abonelik ve veri dolandırıcılığına ve finansal bilgilerinin kötü niyetli geliştiricilerle paylaşılmasından kaynaklanabilecek diğer ihlallere karşı korumaya yardımcı olur. Dolayısıyla tüketiciler verilerini ve aboneliklerini farklı geliştiriciler tarafından oluşturulan çok sayıda platformda yönetmek zorunda kaldıklarında yapacaklarından daha fazla uygulama indirmeye ve uygulama içi satın alımlar için daha fazla para harcamaya isteklidir.

Sıkı standartlar, uygulama inceleme süreçleri ve uygulama içi ödemeler tüketici güveni oluşturarak küçük uygulama geliştiricilerinin bile uygulamalarını platformlar aracılığıyla geniş çapta dağıtmasına olanak sağlar. Gerçekten de kullanıcılar bir platforma güvendiklerinde yeni yazılım uygulamalarını deneme olasılıkları artıyor ve bu da küçük işletme geliştiricileri için daha fazla fırsat yaratıyor. Bu yerleşik tüketici güveni, geliştiricileri platformlara çekmekte ve mevcut uygulamaların sayısında ve kalitesinde istikrarlı bir büyümeye yol açmaktadır. Türk politika belirleyicileri tarafından değerlendirilen iki taraflı platformların ticari gerçekleri, tekelleşmeye ve rekabete aykırı davranışlara ilişkin desteksiz iddiaları yalanlamaktadır.

Buna bağlı olarak platform sıralamasında şeffaflık ve öne çıkma, üyelerimiz için yararlı olsa da bir platformdaki başarıları için "çok önemli" değildir. Uygulama mağazası sıralamalarına ilişkin daha fazla bilgi faydalı olsa da (ör. teknik özellikler, işletme kullanıcılarının kullanabileceği araçlar vb.) yazılım platformları, sıralamaya özgü algoritmaları gibi ilgili tüm ticari operasyonel ayrıntılarını açıklamaktan uygun bir şekilde kaçınılabilir. Avrupa Komisyonu (EC) gibi diğer düzenleyici kurumlar verilen açıklamalar, sıralama ve toplanan/kullanılan veriler gibi hususları içeren bir şeffaflık

puan kartı gibi çeşitli zorunlulukları bu alanda önermiştir. App Association geliştirmekte olan, artan şeffaflık sergileyen ve küçük işletme geliştiricilerine fayda sağlayan uygulama mağazası sıralamalarına gereksiz yere zorunluluklar getirecek yeni mekanizmalara karşı şiddetle uyarıda bulunmaktadır.

iv. *Veri Yönetilebilirliğini ve Geçişini Desteklemede Platformların Rolü*

Uygulama üreticileri tasarım yoluyla gizlilik ile tekliflerine en baştan gizlilik katmaya çalışırken aynı zamanda tüm yeteneklere sahip kişilerin bunları etkili bir şekilde kullanabilmelerini sağlamak için güçlü bir güdüye sahiptirler. Örneğin bakıcıların nörolojik rahatsızlıkları olan hastaları uzaktan taramasına ve izlemesine yardımcı olan bir uygulamanın geliştiricisinin, bilişsel engelleri olanların bu uygulamayı etkili bir şekilde kullanabilmesini sağlaması gerekir. Benzer şekilde evleri gezmek için tasarlanmış bir artırılmış gerçeklik uygulaması görme engelli kullanıcılar için ekranda görünenlerin sesli açıklamalarını içerebilir.

Küçük uygulama şirketleri için bu özellikler geçmişte tüketicilerin kendi başlarına arayabilecekleri eklentiler olarak mevcuttu ve çoğu zaman herkesin indirdiği uygulamaya entegrasyon açısından pratik seçenekler olarak sunulmuyordu. Bazı ekran okuyucu örnekleri kurulum ve ayarlama için kesinlikle görüş gerektirir ancak aynı zamanda yazılımla ilgili en azından bir miktar kolaylık da gerektirir (mobil işletim sistemlerinde kurulum, bazı araçlar için masaüstünden daha kolay görünse de). Engelli kişilerin bu özellikleri kendileri için satış sonrası araçlar olarak entegre etmeleri için başkalarına ihtiyaç duymaları, erişilebilirlik sağlamanın maliyetli bir yöntemidir ve tekliflerinin hazır olarak erişilebilir olmasını isteyen uygulama şirketleri için ideal değildir.

İşte bu noktada yazılım pazarları geliştiriciler ve engelli tüketiciler için daha iyi bir ortam yaratmıştır ve geliştiriciler günümüzde bu tür platform yeniliklerine büyük ölçüde güvenmektedir. Örneğin günümüzün platformları tüketicinin cihaz üzerinde sözlü bir komutla etkinleştirmesine olanak tanımaktadır. Platformların geliştiricilere çok çeşitli uygulama programlama arayüzlerine (API'ler) açık erişim sağlamasının bir başka örneği şudur: Bir geliştirici, uygulamasının görme engelliler için erişilebilir olmasını istiyorsa kendisi ayrı bir işlev oluşturmak yerine VoiceOver API'sini entegre edebilir. Ya da müşterilerinin üçüncü taraf satış sonrası araçlarını indirmelerine güvenebilirler ki bu daha önce bir normdu.

Ayrıca yazılım platformlarının platformlarda kendi tekliflerini önceliklendirmelerini yasaklamaya yönelik teklifler, şu anda yapılandırıldıkları şekliyle bu erişilebilirlik araçlarının tekliflerini azaltacaktır. Bu sonuçla ilgili sorun işletim sistemleri ve insanların kullandığı cihazlarla entegrasyonlarının, onları geliştiriciler ve tüketiciler için uygulanabilir, etkili ve uygun fiyatlı yapan şeyin önemli bir parçası olmasıdır. Sadece bununla da kalmayıp piyasadan kaybolmaları, engelli akıllı cihaz sahipleri için zamanı geri çevirecek ve böylece bir kez daha öncelikle satış sonrası seçeneklere güvenmek zorunda kalacaklar. Ve bu seçenekler entegre edilmeleri için daha fazla kaynak

yatırımı gerektirecek, yerleşik özellik seçeneğinden daha yüksek ve gereksiz bir maliyet oluşturacaktır.

v. *Zorunlu Dışarıdan Yükleme Potansiyeli ve Mobil Uygulama Ekonomisine Zararları*

Yukarıda tartışıldığı üzere yazılım dağıtım platformu inceleme süreçleri kolektif bir eylem sorununu çözmektedir. Her ne kadar birkaç kötü niyetli geliştirici kazanç elde etmek için kullanıcıların özel bilgilerini kullanmayı tercih etse de bu tür uygulamaların bir platformda yer almasına izin vermek tüketicilerin platforma olan güvenini (ve platformu kullanma isteğini) zedeleyecektir. Küçük işletme geliştiricileri platformların kullanıcıların gizliliğini ve güvenliğini korumak için platformdaki tüm uygulamaları incelemek gibi yollarla platformlarının değerini koruma çabalarına güvenmektedir. Aslında bu tür platformların veri toplama ve saklama ile bağlantılı olarak veri güvenliği ve gizliliğinin korunmasına yönelik tedbirleri proaktif olarak zorunlu kılma çabaları son kullanıcı güvenini kazanması ve sürdürmesi gereken geliştiricilere büyük ölçüde fayda sağlar ve aynı son kullanıcıların gizliliğini korumanın birincil yoludur ve geliştirici topluluğu arasında geniş destek gören bir dinamiktir (platformların avantajlarına erişim için ücret ödemekten kaçmak amacıyla günümüzün mobil uygulama ekonomisini altüst etmek isteyen bazı aykırı geliştiricilerin öfkesine neden oluyor).

Genel olarak Türkiye'deki mobil cihaz kullanıcıları, uygulamalarını cihazlarının işletim sistemlerine önceden yüklenmiş olarak gelen uygulama mağazaları aracılığıyla indirmektedir. İşletim sistemleri ve uygulama mağazaları birlikte gelir böylece cihazı çalıştıran işletim sistemi uygulama mağazasının hizmet şartlarını uygulayabilir ve onaylanmamış uygulamaların cihaz kontrollerine ve tüketici bilgilerine erişmesini önleyebilir. Ne yazık ki uygulama ekonomisindeki en büyük şirketlerden birkaçı yazılım platformlarının tüketicilerin ana uygulama mağazası dışından uygulama indirmelerini yönetmelerini yasaklamak için politika belirleyicileri işe almak üzere bir kampanya başlattı. Başka bir deyişle hükümetin yazılım platformlarının dışarıdan yüklemeye izin vermesini zorunlu tutmasını ve bazı önerilerde platformun tüketiciyi dışarıdan yüklenen uygulamaların potansiyel zararları konusunda uyarmasını bile yasaklamasını istiyorlar.

Özellikle iki büyük yazılım platformu tüketicilere zarar verebilecek incelenmemiş yazılımların dışarıdan yüklenmesini önlemek için sağlam önlemler almaktadır. Örneğin iOS dışarıdan yüklemeyi (bir akıllı cihaza ana uygulama mağazası dışından yazılım indirme) yasakladığından ve Apple'ın App Store hizmet koşulları telif hakkı hırsızlığını engellediğinden içerik çalan dışardan yüklenen uygulamaların bir iOS cihazına yüklenmesi zordur. Benzer şekilde Android de telif hakkı hırsızları için sorun teşkil etmektedir çünkü Google Play mağazası da genellikle korsanlık yapan veya korsanlığı kolaylaştıran uygulamaları reddetmektedir ve varsayılan olarak Android'in mevcut (ve yeni) sürümleri dışarıdan yüklemeye izin vermemektedir ancak kullanıcılar ayarlara girerek her seferinde bir tane olmak üzere "bilinmeyen kaynaklardan" dışarıdan yüklemeye izin verebilirler.

Dışarıdan yüklemeyi engelleyen yazılım platformu özellikleri, tüketicileri kişisel bilgilere erişmek ve suç işlemek için dışarıdan yüklenen uygulamalara yüklenen kötü amaçlı yazılımları kullanan kötü niyetli kişilerden korur. Ayrıca bireylerden büyük eğlence şirketlerine kadar telif hakkı sahipleri sahte uygulamaları ve yasa dışı olarak film, müzik ve televizyon yayını yapan uygulamaları kaldırmak için mevcut yasa kapsamındaki araçları kullanmaktadır. Yine de dışarıdan yüklenen uygulamalar tüketicilerin ilgisini çekiyor çünkü genellikle ücretsizler ve en popüler yayınlar ve TV şovları da dâhil olmak üzere yayınlanmış içeriğe ödeme yapmadan erişim sunuyorlar. Yazılım platformlarının incelenmemiş yazılımların bu platformlara girmesine izin vermesi için yasal veya mahkeme kararıyla getirilen zorunlulukların telif hakkı sahiplerine ve müşterilerine bir maliyeti olacaktır.

Platformların dışarıdan yüklemeyi yasaklamasını durduracak önerilen hükümet müdahaleleri uyarı ve yayından kaldırma prosedürlerinin etkinliğini zayıflatacaktır (telif hakkı sahiplerinin ihlal eden materyalleri kaldırma taleplerine hızlı bir şekilde yanıt vermek de dâhil olmak üzere korsanlığı önlemek için belirli önlemleri uygulayan çevrim içi hizmet sağlayıcıları için sınırlı sorumluluk sağlayarak yazılım platformlarının yasa dışı uygulamaları kaldırmasını destekleyen yasalar gibi). Türk politika belirleyicilerini (ve diğer politika belirleyicileri ve paydaşları) bir yazılım platformunun mobil cihazlarda herhangi bir uygulamaya veya uygulama mağazasına izin vermesi durumunda yayından kaldırma işlemlerinin ne kadar etkisiz olacağını düşünmeye şiddetle davet ediyoruz. Örneğin çalıntı video içeriği konusunda uzmanlaşmış bir dolandırıcı sahte bir Disney+ gibi davranarak mümkün olduğunca çok sayıda kişisel cihaza kötü amaçlı yazılım yüklemek için tüketicilerin video uygulamalarını dışarıdan yüklemelerini sağlamaya çalışırsa dışarıdan yükleme yanlısı öneriler Apple gibi bir platformun bu uygulamayı kaldırmasının ve Apple TV+ ile nominal olarak rekabet ettiği için cihaz özelliklerine veya kişisel bilgilere erişimini engellemesinin önüne geçecektir. Disney bir yayından kaldırma bildiriminde bulunmuş olsa bile yasa dışılık varsayımı geçerli olacaktır. Bu durum platformun elini kolunu bağlar ve yayından kaldırma bildirimine uyma yükümlülüğü ile karşı karşıya kalabilirler ve bu da bir platformun korsanlığı ele alma kabiliyetini etkili bir şekilde ortadan kaldırır.

Uygulama mağazalarının incelenmemiş üçüncü taraf uygulamalarına akıllı cihazlarda izin vermesine yönelik hükümet zorunlulukları, bilgisayar korsanlarının kullanıcıların kişisel bilgilerine erişimini sağlayan kötü amaçlı yazılım riskine tüketicilerin maruz kalmasını artıracaktır. Üçüncü taraf uygulamaları dışarıdan yüklemek isteyen çoğu tüketicinin ya cihazlarındaki "kısıtlamaları kaldırmaları" ya da güvenilir uygulamaların indirilmesine izin vermek için cihaz ayarlarını kullanmaları gerekiyor. Bu kısıtlama katmanı kötü niyetli kişilerin farkında olmayan tüketicilere erişimine karşı basit ama etkili engeller sağlar. Sahte yazılım uygulamaları tüketici veri kaybına, hizmet kesintisine, cihazların arızalanmasına, içeriğe erişim kaybına, cihaz garantilerinin geçersiz kılınmasına, kimlik hırsızlığına, dolandırıcılığa ve hatta telif hakkı ihlali nedeniyle hukuki ve cezai kovuşturmayla neden olabilir ve olmaktadır.

Tüketiciler için maliyetin büyük olduğu açıktır ancak bir işletmenin itibarına ve gelirine verilen zarar da aynı derecede büyüktür. İçerik ve hizmet sağlayan işletmelerin müşterilerini koruma konusunda güçlü bir çıkarı vardır. Korsan ve sahte yazılım uygulamaları son kullanıcı güvenini tehdit eder ve itibar kaybına yol açabilir. Bu maliyetleri belirlemek zor olabilir ancak yine de inkâr edilemezler. Türk politika belirleyicilerin, sahte uygulamaları mobil ekosistemdeki yasal uygulamalarla eşit seviyeye getirmemeleri ve tüketicileri yanlış bir uygulama indirmeleri hâlinde savunmasız bırakmamaları kritik önem taşımaktadır. Yazılım platformları hem içerik sağlayıcılara hem de müşterilerine fayda sağlayan güvenli bir çevrim içi pazarın sağlanmasında gerekli ve önemli bir rol oynamaktadır. Akıllı cihazları yönetmek için çeşitli seçeneklere ve esnekliğe sahip olmak da iyidir. Ancak siber suçluların uygulama pazarında yer almasına izin vermek daha fazla korsanlığa, gelir kaybına ve müşteri memnuniyetsizliğine yol açacaktır. Bu ve yukarıdaki nedenlerden dolayı Türk politika belirleyicilerini yazılım platformlarının sahte uygulamaları ve diğer çalıntı içerikleri kaldırmalarını engelleyecek politika değişiklikleri yapmamaları konusunda şiddetle uyarıyoruz.

e. Mobil Uygulama Ekonomisinde Rekabet Sağlığının İşaretleri: Platformlar Yeni Pazarların Kapısını Açıyor

Uygulama ekonomisi açısından geçtiğimiz on yıl ve daha fazlası ne kadar başarılı olduysa önümüzdeki on yıl daha da iyi olabilir. Yukarıda da belirtildiği gibi özel uygulama mağazaları aracılığıyla dağıtılan yazılım uygulamalarının katlanarak büyümesi, sayısız tüketici ve kurumsal kullanım alanı ve pazarını olumlu yönde dönüştürmeye devam ediyor. Bu büyüme ve istihdam yaratma, geliştirici-platform modelinin hâlâ başarılı olduğunu güçlü bir şekilde göstermektedir. Dahası geliştiriciler platformlardan önce var olmayan yeni ürünler, hizmetler ve pazarlar yaratmaya devam ettikleri için uygulama ekonomisindeki büyümenin sürmesi muhtemeldir. Uygulama ekonomisinin yaratıcılığının dikkate değer bir örneği, hastalığın yayılmasını en aza indirmeye yardımcı olmak amacıyla temaslı izleme bildirimleri için mobil uygulamaların etkili bir şekilde kullanıldığı ve sayısız hayatın kurtarıldığı COVID-19 salgınıyla mücadelede yaşandı.

Belki de en önemlisi de farklı donanım türleri ağa bağlandıkça platformlar evreni de gelişmeye ve genişlemeye devam etmesidir. Örneğin giyilebilir cihazlar için yeni platformlar ortaya çıkıyor. Bağlantılı ev cihazları ve otomobiller, ses destekli özelliklerin diğer cihazlarla etkileşime girebilmesi için platformlar arası birlikte çalışabilirliği teşvik ediyor, bu da tek bir oyuncunun pazar gücüne sahip olduğu platform pazarları anlayışına karşı çıkıyor ve geliştirici hizmetlerinin taleple birlikte gelişmeye ve değişmeye devam edeceğini gösteriyor.

Platformların geliştiricilerin yeni kitlelere ulaşmasını sağladığı bir diğer alan da erişilebilirlik araçlarıdır. Mobil işletim sistemleri, geliştiricilerin engellilerin yaşamlarını iyileştiren uygulamalar oluştururken kullanabilecekleri güçlü erişilebilirlik araçlarıyla birlikte oluşturulmuştur. İster görme engelliler için bir haritalama uygulamasında sesli

yönlendirmeler olsun ister dil ve konuşma bozukluğu olanlar için metinden konuşmaya dönüştüren araçlar olsun bu araçları bir geliştirici araç kitinin parçası olarak sunmak, herhangi bir uygulamanın daha geniş bir kitleye ulaşmasına yardımcı olur.

Uygulama mağazalarında öne çıkma ve sıralamaya ilişkin olarak App Association uygulama geliştirici üyeleri genellikle şık bir kullanıcı arayüzü ve sezgisel kullanıcı deneyimi tasarımları, uygulamalarını düzenli olarak güncellemeleri, uygulama yerelleştirmelerini optimize etmeleri, uygulamayı engelliler için erişilebilir hâle getirmeleri, yorum toplamaları ve bir uygulama ön izlemesi oluşturmaları temelinde öne çıkarılmaktadır. Örneğin App Store'da bilgilerin App Store editör ekibiyle paylaşılması (<https://developer.apple.com/contact/app-store/promote/> aracılığıyla) öne çıkmanın en uygun yolu olabilir. Google Play daha çok algoritma odaklıdır (editör odaklı olmaktan ziyade); Google platformlarında kullanıcılar tarafından keşfedilmek ve fark edilmek için trend olmaya başlamak daha önemlidir ve uygulama başlığı, indirme sayısı, iyi derecelendirmeler ve fiyat, arama sırasını belirleyen ana faktörlerdir. Diğer platformlar, platformlar birbirleriyle rekabet ederken kendileri için farklılaştırıcı olan farklı yaklaşımlar benimsiyor.

Genel olarak uygulama mağazalarındaki sıralama ve öne çıkma da dâhil olmak üzere platform şeffaflığı üyelerimiz ve tüm işletme kullanıcıları için ileriye dönük planlama yapma ve işletmeleri için yasal kesinlik elde etme kabiliyetlerini artırmak açısından önemlidir ancak üyelerimizin bir platformdaki başarısı için çok önemli değildir. App Association, şeffaflığın farklı seviyeleri olduğuna inanmakta ve bazı seviyelerde daha fazla bilgi faydalı olsa da (örneğin teknik özellikler, ticari kullanıcılara sunulan araçlar) platformların sıralamaya özgü algoritmaları gibi tüm ticari operasyonel ayrıntılarını açıklamak zorunda olmaması gerektiğini belirtmektedir. Tam ve eksiksiz şeffaflık, arama sıralaması manipülasyonunu nominal hâle getirecek ve uygulama mağazalarını spam ile dolduracaktır. Platformlara arama ve sıralama algoritmalarını optimize etmeye devam etmeleri ve sistemde hile yapmaya çalışanların önüne geçmeleri için yeterli esnekliği tanımak önemlidir.

f. Platform Zorunluluklarının Küresel Ticaret Üzerindeki Olumsuz Etkisi

Politika belirleyiciler DMA'yı (ve benzer rekabet platformu müdahalelerini) dijital ekonomide yabancı rakipler olarak görülenlere özellikle de Türkiye'deki dijital yenilikçilere karşı ayrımcılık yapmayı amaçlayan bir ticaret engeli olarak tanımalıdır. DMA, mobil ekonominin başarısını ve büyümesini sağlayan serbest ve adil ticaret ilkelerine ve koşullarına aykırıdır ve diğer önemli pazarlarda tekrarlanma potansiyeli, inovasyon ve istihdam yaratma açısından bir tehdit oluşturmaktadır. Bu sonuç, DMA'nın çeşitli açılardan analiz edilmesiyle ortaya çıkmaktadır:

- DMA'nın "Denetleyici" Kapsamı
- Tarife Dışı Ticaret Engelleri (NTB'ler) Olarak DMA Yasakları
- Dünya Ticaret Örgütü Anlaşmaları Kapsamında Ayrımcılık Yasağı

- Küresel Bağlamda DMA Ticaret Endişeleri

DMA'nın "Denetleyici" Kapsamı. DMA'nın kapsamı ilk bakışta bile ayrımcılıkla ilgili endişelere yol açmaktadır. DMA yalnızca Avrupa Komisyonu'nun (EC) "denetleyici" olarak kabul ettiği kuruluşlar için geçerlidir. EC böyle bir belirleme yaparken belirli bir kuruluşun şu üç *niteliksel* kriterin her birini karşılayıp karşılamadığını analiz eder: (1) "iç pazar üzerinde önemli bir etkiye sahip olması"; (2) "ticari kullanıcıların son kullanıcılara ulaşması için önemli bir geçit olan temel bir platform hizmeti sağlaması" ve (3) "faaliyetlerinde yerleşik ve kalıcı bir konuma sahip olması veya yakın gelecekte böyle bir konuma sahip olacağına öngörülebilir olması." ⁶Bununla birlikte bir dizi *nicel* faktör, EC için bir işletmenin nitel testi karşıladığına dair bir varsayım oluşturur: "(1) son üç mali yılın her birinde yıllık AB cirosunun en az 7,5 milyar Euro olması veya son mali yılda ortalama piyasa değerinin veya eş değer adil piyasa değerinin en az 75 milyar Euro olması ve en az üç Üye Devlette aynı çekirdek platform hizmetini sunması; (2) son mali yılda AB'de aylık en az 45 milyon aktif son kullanıcıya ve yıllık en az 10.000 aktif ticari kullanıcıya sahip bir çekirdek platform hizmeti sunması ve (3) son üç mali yılın her birinde (2)'deki eşiklerin karşılanmış olması."⁷

Niteliksel faktörler Avrupa Komisyonu'na büyük işletmeleri "denetleyici" olarak kabul etme ve DMA'ya tabi tutma konusunda geniş bir yetki verse de tartışmaların çoğu niceliksel faktörlere odaklanmıştır çünkü bunlar niteliksel faktörlerin karşılandığına dair bir varsayım oluşturmaktadır. Varsayım, büyük platform şirketlerine uygulanmak üzere tasarlanmış gibi görünürken rekabet ettikleri Avrupalı meslektaşlarını dışarıda bırakmaktadır. Spotify gibi çevrim içi pazar yerleri işleten en büyük Avrupa şirketleri bile kriterleri karşılamayabilir: Spotify'nın değeri son zamanlarda dalgalanma gösterse de 75 milyar Euro'luk işletme değeri eşliğinin oldukça altında kalmaktadır. Avrupa'nın diğer en büyük şirketleri bu noktada niteliksel eşikleri karşılamıyor gibi görünüyor bu nedenle Spotify, DMA'nın tüm Avrupa platformlarını mı yoksa neredeyse tümünü mü kapsamayı reddettiği bağlamında en çok atıfta bulunulan platformdur. İlginç bir şekilde Booking.com AB politika belirleyicileri tarafından sık sık kurallara tabi olabilecek Avrupalı bir şirket olarak gösterilmektedir ancak merkezi Connecticut'ta bulunan Booking Holdings'in tamamen sahip olduğu bir yan kuruluşudur ve kuralların yalnızca AB üyesi olmayan firmalar için geçerli olduğu fiili gerçeğinin altını çizmektedir. Rakamlar ne söylerse söylesin Avrupalı politika belirleyicilerin Avrupalı firmaları

⁶ Regulation (EU) 2022/1925 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2022 on contestable and fair markets in the digital sector and amending Directives (EU) 2019/1937 and (EU) 2020/1828, Art. 3(1), *şurada mevcuttur* <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1925/oj> [Digital Markets Act (DMA)]

⁷ Vanessa Anne-Marie Turner, "The EU Digital Markets Act – A New Dawn for Digital Markets?" AMER. BAR ASSOC., Vol. 37, Issue 1 (Fall 2022), *şurada mevcuttur* https://www.americanbar.org/groups/antitrust_law/resources/magazine/2022-fall/eu-digital-markets-act/?login (citing DMA, Art. 3(2)).

desteklemek amacıyla yabancı şirketleri kapsam altına alma niyetinde olduklarına dair kanıtlar mevcuttur. Avrupa Parlamentosu üyeleri de bunu açıkça teyit etmişlerdir.⁸

Bu yasama geçmişinin yanı sıra DMA, çok az ortak noktası olan ve tamamen farklı pazarlarda rekabet eden iş modellerine sahip birkaç çevrim içi pazar yeri ve platformu hedef almaktadır. Aynı DMA hükümlerinin hem bir sosyal medya platformuna (gelirinin önemli bir kısmını davranışsal reklamcılıktan elde etmektedir) hem de satıcılardan ve abonelerden gelir elde eden bir perakende platformuna uygulanması kapsamın amacının kapsam dâhilindeki kuruluşların rekabet ettiği pazarların türüyle veya müşterilere, rekabete veya AB İç Pazarına herhangi bir zarar gelip gelmediğiyle ilgili olmadığına açık bir göstergesidir. Politika belirleyicilerin rekabete ve tüketicilere yönelik zararları azaltmayı amaçlayan düzenlemeleri, en azından aynı tür pazarlarda rekabet eden şirketlere daha fazla uyarlaması beklenir. Öyle ki bu şirketlerin davranışlarından kaynaklanan potansiyel zararlar ortak kurallara tabi olacak kadar benzer özelliklere sahiptir. Enflasyonun yüksek olduğu bir dönemde örneğin bazıları DMA kapsamında düzenlenen ve bazıları düzenlemeye tabi olmayan perakendeciler arasındaki rekabet baskısını azaltmak ters etki yaratabilir.

Hem DMA'nın yasal niyetinden hem de nicel faktörlerinden elde edilen kanıtlar; DMA'nın kapsamının DTÖ anlaşması analizi kapsamında ayrımcılık sorularını gündeme getirebileceğini göstermektedir. Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) kapsamında bir üye hükümet, başka bir üyenin yetki alanında yerleşik rakiplerine, ülke içinde yerleşik "benzer hizmetler ve hizmet tedarikçilerine" kıyasla "daha az elverişli" muamele uyguladığı takdirde ayrımcı davranış sergileyebilir. İronik bir şekilde DMA'nın temel dayanaklarından biri, kapsam dâhilindeki bir platformun platform üzerinden sunduğu kendi hizmetleri için avantajlı muamelede bulunmasının yasaklanmasıdır. Dolayısıyla EC, DMA'nın hafifletmeyi ve önlemeyi amaçladığı aynı tür ayrımcı davranıştan suçlu olabilir. Ancak dikkate değer bir fark; DMA'nın kapsamının, piyasa disiplini tarafından cezalandırılmayacak fiyat artışları veya üretim kısıtlamalarını mümkün kılacak kanıtlanabilir piyasa gücüne sahip şirketlerle sınırlı olmamasıdır. Bu arada EC, AB rekabet hukuku analizleri veya Türk politikası kapsamında düşünülen herhangi bir pazar gücü biçimini önemli ölçüde aşan siyasi güç kullanabilir. Yani yeni bir yasanın kabul edilmesiyle bir piyasanın veya piyasadaki tarafların üretimini veya fiyatını tek taraflı olarak etkileyebilir. Bu nedenle ulusal kökenlerine dayalı olarak belirli şirketlere karşı ayrımcılık yapmak için hükümet gücünün kullanımının incelenmesinde, çevrim içi pazarlarda benzer ayrımcılığı önlemeye yönelik bir yasanın takip edilmesinde olduğu gibi en azından eşit derecede güçlü ve ticaretle ilgili bir kamu yararı vardır.

Tarife Dışı Ticaret Engelleri (NTB'ler) olarak DMA Yasakları. DMA'nın kapsamının ayrımcı olup olmadığı sorusunun ayrılmaz bir parçası da gerekliliklerinin içeriğinin kapsam dâhilindeki pazar yerleri ve platformlara haksız yükler getirip getirmediği sorunudur. Üye Devletler NTB'ler bağlamında rekabet politikasına özel DTÖ

⁸ "EU should focus on top 5 tech companies, says leading MEP," FIN. TIMES, *şurada mevcuttur*: <https://www.ft.com/content/49f3d7f2-30d5-4336-87ad-eea0ee0ecc7b> (ödeme duvarı).

anlaşmalarını henüz kabul etmemiş olsalar da bu konuda yararlanılabilecek ilgili analitik ve diplomatik çerçeveler mevcuttur. Örneğin Üye Devletler "DTÖ çerçevesinde daha fazla dikkate alınması gereken alanları belirlemek amacıyla rekabete aykırı uygulamalar da dâhil olmak üzere ticaret ve rekabet politikası arasındaki etkileşime ilişkin olarak Üyeler tarafından gündeme getirilen konuları incelemek üzere bir çalışma grubu" kurmayı kabul etmişlerdir.⁹ Benzer şekilde yakın zamanda kurulan ABD-AB Ticaret ve Teknoloji Konseyi (TTC), müzakerecilerin potansiyel NTB'leri ele almaları ve teknolojiyle ilgili çeşitli konularda politika yaklaşımlarını uyumlaştırmaları için iki taraflı bir ortam sağlamaktadır.¹⁰ Aslında, TTC'nin alt gruplarından biri olan Çalışma Grubu 5, özellikle "veri yönetimi ve teknoloji platformlarını" kapsamaktadır.¹¹ TTC'yi kuran ABD-AB ortak bildirisinde imzalayan taraflar "çevrim içi platform hizmetlerinin küresel niteliğini kabul ettiklerini ve güvenli, adil ve açık bir çevrim içi ortamın sağlanması için ilgili politikamızın uygulanması konusunda iş birliği yapmayı amaçladıklarını" belirtmişlerdir.¹² Çevrim içi platformların küresel niteliğinin tanınması, tarafların benimsemeyi tercih ettikleri herhangi bir anlaşma kapsamında imzalayan taraflardan birinin çevrim içi platformlara ilişkin politikasının NTB veya benzeri bir engel teşkil edip etmediği ve ne ölçüde teşkil ettiği konusunda yol gösterici olabilir.

İki tür DMA yükümlülüğü; platformların küresel doğasının yanı sıra güvenli, adil ve açık bir çevrim içi ortamı ne ölçüde teşvik edebileceklerine de müdahale edebilir. İlk olarak DMA'nın 6(4) Maddesi, kapsam dâhilindeki bir denetleyicinin "işletim sistemini kullanan veya işletim sistemiyle birlikte çalışan üçüncü taraf yazılım uygulamalarının veya yazılım uygulama mağazalarının kurulumuna ve etkin kullanımına izin vermesini ve teknik olarak bunları mümkün kılmasını ve bu yazılım uygulamalarına veya yazılım uygulama mağazalarına söz konusu denetleyicinin ilgili temel platform hizmetleri dışındaki yollarla erişilmesine izin vermesini" gerektirmektedir.¹³ İki uyarı, bu zorunluluğun yaratacağı bariz güvenlik ve gizlilik sorunlarını iyileştirmeye çalışmaktadır. Bunlardan ilki üçüncü taraf uygulamaların veya uygulama mağazalarının "donanımın veya işletim sisteminin bütünlüğünü tehlikeye atmamasını" sağlamak amacıyla ancak "kesinlikle gerekli ve orantılı oldukları ölçüde" ve "denetleyici tarafından usulüne uygun olarak gerekçelendirildikleri takdirde" denetleyicinin önlem almasının "engellenemeyeceği" yönündedir. İkincisi denetleyicinin, son kullanıcıların güvenliği üçüncü taraflara karşı etkili bir şekilde korumasını sağlayan varsayılanlar dışındaki önlemleri ve ayarları uygulamasının

⁹ Singapore Ministerial Declaration, World Trade Org., (adopted Dec. 13, 1996), şurada mevcuttur https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min96_e/wtodec_e.htm.

¹⁰ U.S.-EU TRADE AND TECH. COUNCIL, OFFC. OF THE U. S. TRADE REP., EXEC. OFFC. OF THE PRES. (Haziran 2021'de açıklandı), şurada mevcuttur <https://ustr.gov/useuttc>.

¹¹ Euro. Comm'n, EU – US Trade and Tech. Council, Working Group 5 – Data Governance and Tech. Platforms, şurada mevcuttur <https://futurium.ec.europa.eu/en/EU-US-TTC/wg5>.

¹² U.S.-EU Joint Stmt. of the Trade and Tech. Council, May 16, 2022, Paris-Saclay, France, para. 12, şurada mevcuttur <https://www.commerce.gov/sites/default/files/2022-05/US-EU-Joint-Statement-Trade-Technology-Council.pdf>.

¹³ DMA Madde 5(4).

"engellenmeyeceği" ancak yine yalnızca "kesinlikle gerekli ve orantılı oldukları ölçüde" ve "denetleyici tarafından usulüne uygun olarak gerekçelendirildiği takdirde".

"Kesinlikle gerekli ve uygun" ve "usulüne uygun olarak gerekçelendirilmiş" ifadelerinin ima ettiği kanıt yükümlülüğünü yerine getirmek nispeten kolay olsa bile (ki muhtemelen değildir) istisnaları "donanımın veya işletim sisteminin bütünlüğünü tehlikeye atan" tehditlerle sınırlamak oldukça sınırlıdır ve çok çeşitli siber tehditleri ve tüketici zararlarını kapsamamaktadır. Dolayısıyla Madde 6(4)'teki varsayım, herhangi bir güvenlik önlemine karşı ağır basmaktadır ve şu anda küçük uygulama şirketlerini ve kullanıcılarını en azından varsayımsal olarak koruyan proaktif güvenlik yapısını kesinlikle engellemektedir. Örneğin başlıca küresel uygulama mağazaları şu anda uygulamaları satış için onaylamadan önce incelemekte ve veri toplama faaliyetlerini ve kamera ve kesin coğrafi konum gibi hassas cihaz işlevlerine erişimi yalnızca uygulamaların amaçlarına hizmet etmek için gerekli olanlarla sınırladıklarını doğrulamaktadır. Mağazalar tüketicileri kandırarak kötü amaçlar için daha hassas verilerin toplanmasına izin veren uygulamaların kaldırılmasını, ilk etapta yalnızca inceleme sürecinden geçtikleri için verilen erişimlerini iptal ederek gerçekleştiriyor. Şimdi DMA bu yapıyı yasa dışı hâle getirirse uygulama mağazalarının tüketicilere kasıtlı olarak zarar veren uygulamaların meşru geliştiricilerin yazılımlarının yanında mağazada görünmesine izin vermesi gerekebilir ve aynı zamanda uygulama platformlarının erişimi iptal etmek için şu anda kullandığı teknik mekanizmayı da ortadan kaldırabilir. Bu sorunlar uygulamada ele alınmadığı takdirde sonuç; platformlardaki güvenlik ve adalete ve nihayetinde çevrim içi platformların küresel doğasına yönelik tehditleri büyük ölçüde artıracaktır. Bu sonuçlar muhtemelen TTC müzakerecilerinin ve potansiyel dijital ticaret NTB'lerine odaklanan diğer ticaret mecralarının odak noktası olacaktır.

DMA'nın ikinci gereklilikleri olan Madde 6(7) ve 6(10), birlikte işleyerek Çin merkezli rakiplere ve kötü niyetli kişilere istemeden de olsa avantaj sağlıyor. Özellikle Madde 6(7), denetleyicinin işletim sistemi ve diğer yazılımlar ve cihaz özellikleri ile denetleyicinin kendi tekliflerine sağlananla aynı düzeyde birlikte çalışabilirlik sağlamasını gerektirecektir.¹⁴ Bunun da ötesinde Madde 6(10), denetleyici kurumun "kişisel veriler de dâhil olmak üzere . . . toplu olmayan verilere ... yüksek kaliteli, sürekli ve gerçek zamanlı erişim" sağlamasını gerektirecektir.¹⁵ DMA, gerekliliğin uygulanabilirliğini yalnızca "ilgili ticari kullanıcı tarafından sunulan ürün veya hizmetlerle ilgili olarak son kullanıcılar tarafından gerçekleştirilen bir kullanım doğrudan bağlantılı olan . . . ve son kullanıcıların rıza göstererek bu tür bir paylaşımı kabul ettiği" kişisel verilerle sınırlandırmaktadır.¹⁶ Ne yazık ki bu sınırlama, denetleyicinin kişisel bilgileri yabancı rakiplerin kontrolündeki kuruluşların sahip olduğu platformlar veya çevrim içi pazar yerleri ile paylaşma yetkisini ortadan kaldıracak kadar dar olmayabilir. Benzer şekilde Madde 6(7), denetleyicilerin Avrupalı tüketicilerin cihazlarına, işletim sistemlerine ve cihazlarındaki diğer yazılımlara yabancı rakipler

¹⁴ DMA, Madde 6(7).

¹⁵ DMA, Madde 6(10).

¹⁶ *Id.*

tarafından kontrol edilen kuruluşlara mümkün olan en iyi erişimi sağlamalarını gerektirebilir. Aynı derecede sorunlu bir şekilde bu tür gerçekleştirilmesi gereken zorunluluklar kötü modeller ve gizlilik ihlalleri ile tüketiciyi koruma yasasını ihlal etme konusunda tekrarlanan ve ısrarlı bir sicile sahip olan ticari kullanıcıları uzaklaştırma çabalarını zorlaştırmakta ya da engellemektedir.¹⁷ Madde 6(10)'un hassas bilgilere sürekli erişim sağlama zorunluluğu ile birlikte düşünüldüğünde bu zorunluluklar inovasyon liderlerinden temel insan haklarını ve demokrasiyi korumayan hükümetlere bir tür zorunlu teknoloji transferi de olabilir. Bu açıdan bakıldığında DMA, Türk işletmeleri için ticarete olağanüstü maliyetli bir engel oluştururken AB'nin küresel diplomatik ve ekonomik çıkarlarına da zarar verebilir.

Dünya Ticaret Örgütü Anlaşmaları Kapsamında Ayrımcılık Yasağı. Üç ana Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) anlaşmasının her birinde imza atan hükümetler, anlaşmalar kapsamındaki yerli ve yabancı mal ve hizmetlere genel olarak eşit muamele etmek zorundadır. Özellikle, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması'nın (GATT) 3. Maddesi,¹⁸ Hizmet Ticareti Genel Anlaşması'nın (GATS) 17. Maddesi,¹⁹ ve Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Yönergesi'nin (TRIPS)²⁰ 3. Maddesi bu ayrımcılık yapmama yükümlülüğünü ortaya koymaktadır. Hükümlerin her biri ayrımcılık yasağını biraz farklı şekilde ele almaktadır ancak DMA'nın amaçları doğrultusunda en ilgili anlaşma olan GATS, çevrim içi pazar yerlerinin düzenleyici işlemlerine nasıl uygulanacağı konusunda oldukça açıktır. Madde 17'ye göre her Üye "diğer herhangi bir Üyenin hizmetlerine ve hizmet tedarikçilerine . . . kendi benzer hizmetlerine ve hizmet tedarikçilerine tanıdığından daha az elverişli olmayan bir uygulama tanıyacaktır."²¹ Yükümlülük yalnızca bir hizmet, AB pazarına girdiğinde geçerlidir ve Avrupa'da kullanımlarının ne kadar yaygın olduğu göz önüne alındığında büyük çevrim içi pazar yerlerinin ve platformların bu eşığı karşılaması muhtemeldir.

Küresel Bağlamda DMA Ticaret Endişeleri. Politika belirleyiciler teknoloji ile ilgili politikaların ticaret üzerindeki etkilerini tartışmaya devam ederken DMA'nın çevrim içi pazar yerleri üzerindeki potansiyel ayrımcılık etkisi şüphesiz odak noktası olacaktır. EC'nin kendi çıkarlarını savunma konusundaki istekliliği göz önüne alındığında politika belirleyiciler, desteklemeye çalıştıkları yenilikçilerin ve tüketicilerin kritik ulusal ve küresel çıkarlarını kesin bir dille ifade etmekten çekinmemelidir. Politika belirleyicilerin itirazları, DMA'nın kapsamının yalnızca belirli platformları kapsamayı amaçladığı ve

¹⁷ Letter from Morgan Reed, president, ACT | The App Association, to Senate Commerce, Transportation, and Science leadership, re: Fed. Trade Comm'n settlement with Epic Games, *şurada mevcuttur* <https://actonline.org/wp-content/uploads/2023-02-15-ACT-FTC-Settlement-Letter-to-Senate-Commerce.pdf>.

¹⁸ General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), Art. 3, Apr. 15, 1994, *şurada mevcuttur* https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legal_e.htm#GATT94.

¹⁹ General Agreement on Trade in Services (GATS), Art. XVII, *şurada mevcuttur* https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/26-gats_01_e.htm#articleXVII [GATS].

²⁰ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS), Art. 3, Apr. 15, 1994, *şurada mevcuttur* https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm.

²¹ GATS Madde 17, paragraf 1.

buna uyumun maliyetli olduğu gerçeğinden daha derin bir şekilde ele alınmalıdır. DMA'nın kısıtlamalarının içeriği Trans-Pasifik Ortaklığı için Kapsamlı ve Aşamalı Anlaşma (CPTPP) gibi yapılar da dâhil olmak üzere bu değerli platformların küresel doğasının yanı sıra adil ve güvenli çevrim içi alışveriş ve ticareti teşvik etme yeteneklerini korumaya yönelik anlaşmaya dayalı taahhütlere de potansiyel olarak aykırıdır. Özellikle kendi pazar yerlerine maliyet yüklemenin, en son teknolojilerin araştırma ve geliştirilmesine yoğun yatırım yapma kabiliyetlerini engelleyeceğini görmezden gelmek de müzakereciler için zor olacaktır. Sektör liderlerimizin yatırım teşviklerinin önemli ölçüde azalması ekonomik ve ulusal güvenliğimizi zayıflatacaktır. Bu sonuca karşı korunmak ticaret politikası yetkilileri için yüksek bir öncelik olmalıdır.

Bu sorunlar birçok ülkenin çevrim içi pazar yerlerini hedef alan benzer düzenleyici çerçeveleri ciddi bir şekilde değerlendirdiği kritik bir zamanda ortaya çıkmaktadır. Bu teklifler biraz farklı şekillerde de olsa DMA'nın bazı temel unsurlarını geçici olarak kendi çerçevelerine dâhil etmeye çalışmışlardır. Sadece bu da değil ayrıca AB daha sonraki mevzuat çalışmalarında temel DMA çerçevesi üzerine inşa etmiştir. Örneğin AB yasama organları "denetleyici" kavramını AB Veri Yasası gibi yeni yasa tekliflerine taşımaya başlamıştır. Bu yeni mevzuat kapsamında bir DMA denetleyicisinin, rekabetçi gücüne veya zayıflığına bakılmaksızın diğer şirketlere verilen hakları kullanması engellenecek ve böylece rekabetçi baskılar daha da azaltılacaktır. Bu nedenle DMA'nın ticari sonuçları, politika yapımcıların neden dünyanın geri kalanına toptan ithal edilmesine direnmeleri gerektiğini daha iyi anlamak ve EC tarafından uygulanmasını bilgilendirmek için daha fazla çalışma ve analiz gerekmektedir. Politika belirleyiciler, dünyanın dört bir yanındaki hükümet yetkililerinin bu gibi müdahalelerin getireceği önemli maliyetleri açık görüşlülükle değerlendirmelerine yardımcı olmak için DMA ve benzer tekliflerin temelinde yatan varsayımları dikkate almalı ve geri adım atmalıdır.

IV. Sonuç

Türk politika belirleyicilerini mobil uygulama ekosistemini bütüncül bir şekilde değerlendirmeye ve yeni rekabet politikası geliştirme çabalarında bu ekosistemin güçlü rekabetçi ve yenilikçi doğasını kavramaya şiddetle davet ediyoruz. Türk politika belirleyiciler Türkiye'de inovasyon, büyüme ve istihdam yaratma süreçlerini gereksiz yere sekteye uğratacak ve bu dinamik ekosisteme uygunsuz bir şekilde devlet yetkilerini dâhil edecek politika değişikliklerinden de kaçınmalıdır.

App Association, çıkarlarımızın dikkatle değerlendirilmesi yönündeki görüşlerini ve çağrılarını sunma fırsatını takdirle karşılamaktadır. Dengeli tüketici koruma ve rekabet politikalarının geliştirilmesi yoluyla dinamik uygulama ekonomisinin faydalarını tüm tüketicilere ve işletmelere sunmak için Türk politika belirleyicilerle birlikte çalışmaya kararlıyız.